

קסעים מתוך הדו"ח החדש של אבקר-המדינה



מבקר-המדינה, ד"ר נבוצאל

ה הוצאות לביטחון המדינה, כותב מבקר המדינה הד"ר נבוצאל, בהקדמה לדו"ח וחשבון השנתי העשירי, "הן הסיבה העיקרית לכך שכיסוי התקציב הממשלתי עודנו דורש חלק גדול במיוחד מן ההכנסה הלאומית וכל אורח בישראל חש במשקלו. חסכון, יעילות ותקינות בניהול הפעולות הממשלתיות חשובים בזמני חירום לא פחות אלא אף יותר מתמיד, כדי להבטיח שההוצאה לא תעלה על הדרוש באמת ותהיה לתועלת מירבית."

חסכון ויעילות. האומנם?

קריאה בדו"ח העבה (9000 עמוד) מוכיחה, כי המשק כולו אינו מנוהל בהתאם לכללים המנחים בדרך-כלל מדינה הנמצאת במלחמה עקובה מדם זה שלוש שנים.

הביקורת הקטלנית של המבקר אינה פוסחת כימעט על אף משרד ממשלתי. החל במשרד-הביטחון וכלה במשרדי החינוך והעבודה. בכל מיקרה עומדת הביקורת על תופעה חמורה אחת: עיסקות כספיות ומינהליות מסובכות, נעשות על דעת גורם או אפילו אדם אחד בלבד, שיקולי אדם זה אינם תואמים תמיד את טובת הציבור.

"העולם הזה" הקפיד תמיד להתריע על גילויי בזבזנות ושחיתות במינהל הציבורי. פרשיות רבות שהסעירו לאחר-מכן את המדינה כולה נתגלו לראשונה על-ידי צוותי חקירה של "העולם הזה". מתוך אלפי מימצאי הביקורת בחרנו הפעם בקשה נושאים, הנוגעים לעצם קיומו וחיינו של האזרח הקטן. "העולם הזה" נמנע מהעלאת פרשיות כלכליות סבוכות המוזכרות בדין-וחשבון. צימצמנו עצמנו בגילויי פכים קטנים של בזבז, מחדלים משועים וזילזול באזרח — זילזול בעצם זכותו ליהנות משרותי המדינה. זהו זילזול שאינו נובע לרוב מכוונות רעות אלא מהזנחה, טיפשות, והגרוע מכל — שאגנות לגורל כספי הציבור.

ביזבזות, מחדלים וזילזול

יתירה מזו: הנתונים מוכיחים כי משעה שעברה הגרייה לידי קבלן פרטי, נגררו מכוניות במספר העולה פי שלוש על מספר המכוניות שנגררו על-ידי המשטרה עצמה.

עד יוני 1968 נגרר הרכב במרחב מחוז תל-אביב באמצעות מכוניות גרר של המשטרה. לאחר השלת אגרת גרייה לפי תקנות, נמסר ביצוע גריית הרכב לידי קב"ל, הקשור בחוזה עם משטרת ישראל. לפי החוזה הוא חייב לפעול על פי הוראותיה של המשטרה בכל הנוגע לגריית רכב, בין שהיא ומסירתו לבעלי החוקיים.

בשנת 1966 נגררו באמצעות מכוניות הגרר של המשטרה 2,876 כלי רכב (240 לוחוד בממוצע); בשנת 1967 — 2,478 כלי רכב (207 לחודש בממוצע); ואילו באמצעות מכוניות הגרר של הקבלן נגררו, בשנה הראשונה להפעלתן (מ'1968-14.6 עד מ'1969-30.6), 8,701 כלי רכב (825 לחודש בממוצע). באותה תקופה שולם לקבלן הגורר סך של 181,240 ל"י. ההכנסות המשוערות מאגרת הגרייה מסתכמות בכ-260,000 ל"י.

לפי פקודת התעבורה (סעיף 70 א') (3), הוצאות הפעולות בקשר לגריית רכב מוטלות על בעל הרכב, והוא יהיה חייב להחזיר את הרכב למשטרה לשלמת לקבלן האזרחי בעבור הגרייה 17 ל"י בלבד, עמד מבקר המדינה על הסטייה בין גביית אגרה בסך 30 ל"י, כפי שנקבע בתקנות התעבורה, לבין הוראת הפקודה. בעקבות הביקורת ביקשה משטרת ישראל ממשד החתבורה לעיין מחדש בעניין גובה האגרה.

בעקבות תלונות, שנסבו על הגרייה על-ידי קבלן, מינה ראש אגף האירגון במטה הארצי של המשטרה, במאי 1969, צוות מחקר מורכב משלושה קציני משטרה בדרג קת הנושא, הצחת המליץ לקיים את הסדר הגרייה על-ידי קבלן אזרחי; לבדוק לעיתים מוזמנות את ההנהיגות לגריית רכב כדי ליעל אותן ולהתאימן למצבים המשתנים; לחדא החלפת אנשי המשטרה המועסקים בגרייה לפחות אחת לחודש ולהרחיב את ההסכרה בקרב הציבור, בכל אמצעי התקשורת בנושא גריית רכב.

גריית רכב מהווה שימוש בכוח, בתוקף מעמדה הממלכתי של המשטרה; היא נועדה לצורך השגת מטרה ציבורית, ועם זה רגיי שים כלפיה בעלי הרכב במיוחד. על כן עדיף היה, לדעת הביקורת, אילו ביצעה ה-

שירתו באותה שנה או ששירתו מספר ימים בלבד. לפי תקנות שירות מילואים, תשכ"ד — 1964, אין לקרוא חייל מילואים לשירות לפני תום שישה חודשים מיום השחרור משירות סדיר. בשתי יחידות העלתה ה"ביקורת, שנקראו לשירות 16 חיילים לאחר חודשיים ושלושה חודשים ממועד השחרור.

צינוק בלתי-חוקי

ב ביקורת על שירות בתיהסוהר, קובע מבקר המדינה: אחד ממפקדי בתי-הכלא העניש בניגוד לפקודת הקבע כלליה במבודד עם תזונת עונשין. יש להתייחס בחומרה לעובדה של הענישת עצורים בכליאה במבודד בניגוד לפקודת המשטרה. בדיקת מעקב העלתה, כי מפקד בית-הכלא ממשך להעניש עצורים בכליאה במבודד עם תזונת עונשין.

לא היה נוהל אחיד לקבלת אוכל מהחוק, בחלק מבתי-הכלא ניתן לעצורים לקבל אוכל מהחוק פעמיים בשבוע; ובאחרים — פעם בשבוע בלבד. בעקבות הביקורת הוציא ה"מטה הארצי של המשטרה תיקון פקודות הקבע, שלפיו יש לאפשר הבאת מזון מהחוק לעצור לפחות שלוש פעמים בשבוע. בכתב-המעצר שנבדקו מאפשרים הבאת מזון מהחוק לעצור לפחות שלוש פעמים בשבוע, פרט לבית-הכלא המחוזי ביגור, שבו מאפשרים להביא מזון מהחוק רק פעם אחת בשבוע.

יש להתייחס בחומרה לכך, שאחד מבתי הכלא המחוזיים אינו מקיים את פקודות הקבע בנוגע להענישת עצורים ולהבאת מזון מהחוק, שנועדו להבטיח את זכויות ה"אזרח בעת מעצרו. כדי למנוע הישנות מיקרים כאלה, על הורגים הממונים להגביר את הפיקוח על ביצוע פקודות הקבע בכתב-הכלא.

קנסות בלתי-חוקיים בגריית רכב

א יזה בעיריכה אינו מתלונן על שיש טת גריית המכוניות החנויות במקום אסור על-ידי המשטרה? אולם האם ידעת כי סכום הכסף שהנג משלם עבור הגרייה אינו חוקי?

מוזל לחיילים ולנשי ההתיישבות העובדת. בעוד שבאמפיתאטרון היו 25,000 מקומות ישיבה, ז.א. 50,000 מקומות לשני ערבי המופע גם יחד, לא נמכרו לשני ערבי ה"מופע אלא 27,500 כרטיסים בלבד.

זילזול בזכויות איש המילואים

ב התאם להוראות רשאית יחידה לקרוא את חייליה לשירות רגיל לשם ביצוע תכנית העבודה, שאושרה על-ידי ה"מטה הכללי או המפקדה הממונה, ובמסגרת מיכסת ימי המילואים שהוקצבו לה. גיוס לשירות מיוחד טעון אישור של אגף ה"מטה הכללי או אגף כוח אדם במטכ"ל. ב"כל מקרה יש לשלוח לחייל הודעה מוקדמת על מועד השירות, לפחות שישה שבועות לפני תאריך ההתיישבות. במקרים יוצאים מן הכלל מותר — באישור מפקד חיל או ראש אגף ב"מטה הכללי — לקרוא לחייל להתייצב בתוך תקופה קצרה יותר.

כל היחידות, שבהן נערכה הביקורת, ה"זיקו בלא רשות חיילי מילואים בשירות ב"משך תקופות ארוכות מאלה שנקבעו בחוק, או מאלה שאושרו בהיתר בהרבה מהתקופה הביקורת העלתה מקרים, שהיילים שירתו עד עשרה ימים מעל התקופה המותרת, ו"108 ששירתו 11 עד 26 ימים ואף יותר מעל המותר.

ארבע יחידות פיצלו את השירות של חיילי לים לשלוש עד ארבע תקופות. חלק ניכר מהיחידות, שבהן נערכה ה"ביקורת, קראו לחיילי מילואים לשירות ב"הודעה מוקדמת קצרה בהרבה מהתקופה, שנקבעה בפקודות המטכ"ל, בלי שקיבלו אישור מגורם מוסמך. יחידה אחת קראה 12 חיילים בהודעה מראש של שלושה ימים בלבד — ולתפקידים שגרתיים לא-מבצעיים.

יחידה אחת קראה לשירות שלושה חיי לים ויחידה אחרת המישה חיילים, שלגביהם ניתנה הוראה על-ידי מטכ"ל-א, שאין לגייסם באותה תקופה, בגלל היותם חיוניים במקום עבודתם. בדרג היחידה לא תמיד נעשה החיטוט, אף כי לא הייתה סיבה סבירה, שלא ייעשה. בחמש מהיחידות שנבדקו שירת חלק מה"חיילים מעל המכסה הרגילה או יותר מ"תקופת שירות אחת, אם כי היו מוצבים בהן חיילים אחרים במקצועות זהים, שלא

י יהו וזרנגון פסטיבל-המחודת בדליה במסגרת חגיגות שנת ה"20 ל"מדינה, מהווה גילויי מדהים של חלמאות וחוסר ארגון.

ליצה ועדת חגיגות שנת-העשרים לערכו ב"חולדה שבמרכז הארץ. בלחץ ההסתדרות, שעמדה בתוקף על קיום הפסטיבל בקיבוץ דליה, ומאחר ולא תוכנן כל אירוע מרכזי לצפון הארץ, הוחלט לקיים את הפסטיבל במשק דליה, ולצורך כך הוקם מטה בו היו חברים נציגים של שלשת השותפים ב"השתתפות בסך 20,000 ל"י. התוכנית של הסתדרות העובדים הכללית וקיבוץ דליה וכן משרד החינוך והתרבות והמועצה ה"אזרחית מגיוו. סוכם כי הוצאה תכוסה ב"רובה מדמי הכניסה למופע ואילו החזעה וההסתדרות יקציבו סכום של 50,000 ל"י כל אחד. משרד החינוך הודיע אף הוא על השתתפות בסך 20,000 ל"י. התוכנית ב"כללה התבססה על אומדן הוצאות של 410,000 ל"י.

לאחר שנותרו, שלא יהיה במקורות ה"מימון הצפויים כלי כיסוי אומדן הוצאה של 410,000 ל"י והואיל והשותפים נקבו בסכומי השתתפות מוגדרים, החליט המטה לצמצם את היקף ההוצאה ולהעמידה על אומדן של 350,000 ל"י.

לסוף שנת התקציב 1968/69 הייתה רשו"מ בספרי משרד ראש הממשלה הוצאה ב"סך 410,000 ל"י. מלבד זאת תלויה ועומדת בבית המשפט מאז אמצע 1968 תביעה של קיבוץ דליה מהמשרד על סך 36,547 ל"י לכיסוי הוצאות הקיבוץ, במיוחד שכר סודי גים.

דמי הכניסה שנתקבלו הסתכמו ב"134,000 ל"י בלבד. ממשד החינוך נתקבלה השתתפות בסך 20,000 ל"י, מהסתדרות העובדים הכללית 50,000 ל"י, יתר ההוצאה בסך 206,000 ל"י נוקפה לחובת הפרט ה"קציני "החגיגות שנת ה"20" של משרד ראש הממשלה, בעוד שההקצבה לפסטיבל מפרט זה, כפי שקבעה החזעה, הייתה 50,000 ל"י בלבד. הסתדרות העובדים ה"כללית לא נצנתה לדרישת משרד ראש הממשלה לשאת בחלק היחסי מהגדעון.

הכרטיסים הופצו באמצעות סוכנות פר"ט. הביקורת העלתה, שהכרטיסים נמסרו להפצה 20 יום לפני המופע — זמן קצר יחסית בהתחשב, בכך, שהמדובר הוא ב"הפצה ברחבי הארץ. במשנתבר, שהיקף ה"מכירה של הכרטיסים במחירי הגבוה מצד מצד, החליט מטה הפסטיבל שבוע לפני המופע למכור חלק מהכרטיסים במחיר יו"תר נמוך. נמכרו 3,868 כרטיסים במחיר